ПРОГРАМА

ЗА УПРАВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ

НА ИНСТИТУТА ЗА ДЪРЖАВАТА И ПРАВОТО ПРИ БАН

2018 – 2022

Изготвянето на програма за управление и развитие на научен институт на БАН е изключително трудна задача, защото това развитие зависи от много фактори, част от които са извън института и извън контрола на неговото ръководство. Сред тях са въпросите: как ще се развива и финансира изобщо науката в страната; как ще се определят приоритетите в науката и в отделните научни области; как ще се стимулира развитието на кадрите и как ще се оценяват научните резултати; каква ще е политиката на БАН по всички тези въпроси и т.н.

Въпреки че напълно осъзнавам трудностите, съм готов да поема предизвикателството да предложа своята програма за управление и развитие на Института за държавата и правото (ИДП) в качеството си на кандидат за негов директор по няколко причини:

1) Занимавам се с научни изследвания повече от 30 г. Започнал съм работа в ИДП през 1980 г. като научен сътрудник. За този период съм натрупал знания и опит, както в, така и извън системата на БАН, които биха могли да бъдат полезни на ИДП. Бил съм член на Конституционния съд в периода 2006 – 2015; член на Общото събрание, приело Устава на БАН; член на Управителния съвет на БАН в периода 1998 до 2006 г.; зам.-директор на Института в периода 1998 -2002 г. и негов и.д. директор през 2006 – до избора ми за съдия в Конституционния съд, член на Съвета по законодателство към 37-то, 39-то и 40- то Народното събрание. В момента съм член на Съвета по законодателството на 44-то Народно събрание и на Правния съвет на Омбудсмана.
2) ИДП се намира в тежко положение, което не успява да преодолее вече повече от година и половина. Две последователни процедури за избор на директор приключиха без избор. Това от една страна свидетелства за наличие на проблеми, от друга страна – задълбочава съществуващите проблеми. Както вече отбелязах, с Института ме свързват много години работа в него, включително и на ръководни административни длъжности, както и това, че и към момента съм член на НС и главен редактор на списание „Правна мисъл“. В същото време обаче от 2006 г. не работя в Института, което ми позволява и външен, обективен поглед върху случващото се в него, а и ме предпазва от „изкушението“ да съм част от вътрешното разделение и противопоставяне.

За да бъде представена една добра и реалистична програма за управление са необходими:

- Обективна оценка на действителното състояние на Института към момента.

- Отчитане на спецификите на Института.
- Ясна визия за бъдещото му развитие.

На тази основа съм изградил своята програма.

1. Състояние на института:

1.1. Щатен състав: Общата численост на Института се състои от 37 щата. От тях 5.5 са заети от администрацията. Остават 31.5 за учени, от които в момента са заети 28.5. Учените са сравнително равномерно разпредели в 4-те секции (Секция по гражданскопрвни науки, Секция по наказателноправни науки, Секция по публичноправни науки и Секция по международно право). Има известно изоставане в броя на професорите – само 3 на основна работа, но Институтът има потенциал за преодоляване на този проблем.

Във всички секции има млади учени с добри перспективи за научно израстване. Наблюдава се тенденция на връщане на интереса на младите юристи към научно изследователска работа. Бяха проведени успешни конкурси за главни асистенти по дисциплини, по които Институтът дълги години се опитваше да привлече млади учени – трудово право и международно частно право.

Специално трябва да се подчертае, че ИДП не страда от проблем със застаряващ академичен състав и невъзможност той да бъде попълнен с млади колеги. В същото време в института има напрежение, обстановката не е спокойна, има страх от уволнения на учени (поради вече извършено такова при това без решение на НС). Това изостря отношенията и пречи на работата (научна и организационна). Това състояние спешно трябва да бъде преодоляно.

1.2. Трите основни направления в дейността на ИДП:

1.2.1. **Научноизследователската дейност** – като цяло е на добро ниво. Имаше сериозно забавяне при утвърждаване на колективните проекти през изминалата година, но все пак към този момент те са утвърдени и учените работят по тях. Броят на публикациите и цитиранията бележи ръст през изминалите години: от 85 през 2015 г. до 135 през 2017 г. (110 публикувани и 25 под печат). Увеличението важи и за цитиранията. Тенденцията е устойчива и положителна. Лошо впечатление прави, и за мен е необяснимо отсъствието на ИДП от обявената от Министерството на образованието и науката класация на университетите и научните организации. Независимо дали причината е, че данните не са подадени или че са подадени некоректно, това е неприемливо за един институт на

БАН, още повече, че в областта на правните науки учените от ИДП са сред най-активните в публикационната дейност.

1.2.2. **Обучение на докторанти**. Институтът има традиции в това отношение и сериозни и трайни успехи. Интересът към докторантурата е голям. Обучението, в преобладаващата си част, се осъществява на много добро ниво. ИДП има акредитация по 8 докторски програми (Административно право и административен процес; Конституционно право; Търговско (стопанско) право; Гражданско и семейно право; Международно публично право; Наказателен процес; Правна социология. Правна информатика; Международно частно право), но за съжаление вероятно ще загуби тази по Конституционно право, която изтича през 2019 г., поради липсата вече повече от година на хабилитиран учен по тази научна специалност. Всяка година броят на обучаваните докторанти е между 30-40. Към 01.01.2018 г. докторантите са 33, основно в задочна форма (27 от тях). Повечето защитават успешно. Единици са отчислените без право на защита. През 2016 г. са защитили 8, през 2017 г. – 6 докторанти.

1.2.3. **Експертно-консултативна дейност в полза на държавата**. Традиционно е представянето на становища от учени на Института по искания от Върховния касационен съд и Върховния административен съд във връзка с приемане на тълкувателни решения. Сравнително по-рядко ИДП предоставя експертни становища на други държавни органи. Във всички случаи експертизата се предоставя безплатно.

2. Особености на ИДП като институт на БАН:

ИДП е част от научното направление „Човек и общество" на БАН. Правната наука е част от обществените науки и при това е изключително национално ориентирана. Учените в областта на правото логично и нормално изучават най-вече националното, българското право. Техните изследвания са насочени и трябва да ползват най-вече българското общество, българския законодател, правоприлагащи органи и практикуващи юристи. По-общо казано, така както българското право „обслужва" българското общество и държава, така и научните изследвания на това право „обслужват" същото това общество и държава. С други думи, правните изследвания по естеството си са национално ориентирани. Оттук следва, че огромната част от научните публикации ще бъдат в национални издания. От това не бива да се правят изводи във вреда на Института и да се подценява неговата дейност. От друга страна, това до голяма степен обяснява по-малката му международна видимост и по-малките му възможности да работи по международни проекти.

Другата особеност на института е малката му численост. Тя означава невъзможност да се провеждат научни изследвания всички правни отрасли. Винаги трябва да се търсят приоритети, вкл. и като се зачитат традициите, Институтът да не се „разпилява" в много области, някои от които с маргинално значение.

3. Моята визия за бъдещото развитие на ИДП:

3.1. Изключително внимателна кадрова политика, която да осигурява:

- Привличане и задържане на най-добрите учени на работа в Института чрез широко разгласяване на конкурсите, привличане на най-добрите студенти и докторанти, създаване на добра, спокойна, колегиална атмосфера в Института, така че той да е желано място за научна работа; ясни критерии за кариерно развитие и своевременно израстване на всеки учен, който отговаря на тези критерии;
- Създаване на баланс между състава на секциите като водещ критерий е броят на правните отрасли, които се обхващат от съответната секция;
- Наличие на учени, който извършват изследвания в областта на основните правни отрасли;
- Баланс между учените от различни поколения и заемащи различни длъжности, което да осигури приемственост и да изключи ситуации, при които ИДП няма да разполага с достатъчно хабилитирани учени, за да формира собствен НС или ще губи акредитации по докторски програми.

3.2. Подобряване качеството на научните изследвания. Стимулиране публикационната активност на учените чрез:

- Контрол за своевременното приемане и отчитане от секциите и НС на колективните проекти, а в техните рамки - и на индивидуалните проекти на учените;
- Внимателно подбиране на темите на проектите;
- Превръщане на атестирането в реален механизъм за оценка на учените, а не във формална дейност;
- При наличието на учени с трайно занижена публикационна активност – търсена на конкретните причини за това и подпомагане за преодоляването им.
- Организиране на научни форуми от ИДП и стимулиране участието на учени от Института в международни и национални конференции, кръгли маси и др.

3.3. Продължаване на добрите традиции в обучението на докторанти и подобряване на тази дейност чрез:

- Обявяване на повече конкурси за редовни докторанти, които могат по-активно да се включват в научния и организационния живот на института;
- Максимално широко разгласяване на конкурсите, за да се осигури привличане на вниманието на повече и по-добри кандидати;
- Стриктно спазване на изискването на Правилника на ИДП един учен да не води повече от 3 докторанти, за да се осигури качеството на обучението;
- Ежегодно обсъждане на състоянието на докторантурата и набелязване на конкретни мерки за следващата година за преодоляване на евентуални проблеми или затруднения.
- При възможност - разширяване на броя на акредитираните докторски програми;
- Продължаване провеждането на ежегодната докторантска конференция и публикуване на докладите от нея;

3.4. Експертно-консултативна дейност:

- Продължаване на добрата традиция за сътрудничество с Върховния касационен съд и Върховния административен съд;
- Пълноценно възползване от възможностите за предоставяне на становища на Конституционния съд при поискване на такива от негова страна;
- Търсене на възможности за възлагане на експертна работа от други държавни органи и срещу заплащане.

3.5. Научни издания на ИДП:

ИДП издава:

- списание „Правна мисъл“. То излиза редовно, 4 пъти годишно. В редакционната колегия участват уважавани учени. Част е от CEEOL. Кандидатства през миналата година за регистриране в научната база данни Scopus. Списанието генерира приходи, което ще позволи от следващата година да се изплащат хонорари на авторите. Това би довело до по-голям интерес от публикуване в него, а оттук и до повишаване качеството на публикуваните материали.

- сборник “Научни трудове на ИДП”. Той също е част от CEEOL. След дълго прекъсване, миналата година излезе, според първоначалния му замисъл – сборник за по-големи трудове – студии, на учени от ИДП.
- други сборници от проведени научни конференции. Научното им ниво зависи от нивото на представените доклади, което не винаги е особено добро. В тази насока, с оглед повишаване на качеството на публикуваните доклади, е необходимо предварително да бъдат поставени определени изисквания към докладите, защото без съмнение тяхното качество рефлектира върху авторитета на института, който ги издава.

3.6. Международна дейност. Международни проекти:

Към момента Институтът не работи по международни проекти. Няма сериозен минал опит и ноу хау в това отношение. През последните години е имало отделни двустранни договори с Румънската и с Полската академии на науките, в които участваха 2-3 учени от Института, но те не променят съществено нещата. Резултатите от тези проекти не бяха широко представени и поради това, те не получиха широк отзвук.

Не се използват задоволително и възможностите на Еразъм+. Ако бъда избран за директор бих съдействал за по-голяма мобилност по Еразъм+ чрез сключването на нови споразумения и насърчаване на преподавателската мобилност, вкл. чрез покана на чужди учени у нас.

Бих насърчавал всички колеги, които имат добри лични контактни в чужбина да ги използват за включване на Института в проекти. Аз самият бих правил същото.

3.7. Финансови перспективи:

Въпросът има две страни: а) привличане на допълнителни средства, извън бюджетната субсидия; б) рационално разпределение и използване на бюджетната субсидия.

Относно привличането на допълнителни средства, механизмите са ясни – проекти и експертна дейност.

Относно разпределението на бюджетната субсидия, правомощията са на НС, но директорът може да направи и обоснове своите предложения и считам, че в това отношение има известни резерви, които могат да се използват за известно повишаване на заплатите и за диференциране на заплатите на асистентите и главните асистенти, които сега са в размер на минималната работна заплата от 510 лв.

Доц. д.ю.н. Красен Стойчев